

9. Závěr a shrnutí.

Na případu Azbestos jsme prozkoumali definici zaměnitelnosti produktů. Užití této klíčové definice jsme následně viděli na případu hovězích hormonů, kde se přidalo i chápání principu předběžné opatrnosti, způsobem jakým ho vykládá WTO v rámci protokolu SPS.

Což nakonec mělo za následek, že v případu GMO jsme viděli použití stejných principů, konkrétně „dostatečných vědeckých důkazů,“ jak je vyžadováno pod SPS.

Tomuto požadavku Evropská unie nevyhověla a tudíž bylo její moratorium prohlášeno za odporující jejím závazkům v rámci WTO.

Je nutno ale vyčkat potvrzení rozhodnutí Odvolacím orgánem WTO.

V konečném důsledku, i když Světová obchodní organizace přijme konečné rozhodnutí, nebude tento případ urovnán s konečnou platností a to až do doby, dokud bude pokračovat mezinárodní debata o geneticky modifikovaných organismech, jak uvnitř, tak i vně WTO.

Pro současnost má ale rozhodnutí Světové obchodní organizace ve věci GMO určující roli. Souhlasné prohlášení, že moratorium bylo oprávněné, by otevřelo cestu k aplikaci principu předběžné opatrnosti v širším měřítku v celém mezinárodním právu životního prostředí. Negativní rozhodnutí by mělo za následek další vnucování GMO potravin v rámci volného obchodu celému světu do doby, než budou známy dostatečné vědecké důkazy, což se v případě jejich nálezů může už ukázat jako katastrofální a proces začlenění GMO do přírodních systémů jako nezvratný.

Ve sporu USA s Evropskou unií je také důležitý kulturní aspekt pohledu na věc. A tento pohled je velice odlišný, zatímco v USA znamená kultura jídlo, firmy, obchod, trh a vývoje nových typů potravin, v zemích Evropské unie reprezentuje odkaz předků a historii členských zemí.

V současnosti nemá asi nikde princip předběžné opatrnosti větší smysl a význam, než v této otázce. Z důvodů, že potencionální rizika plynoucí z geneticky modifikovaných organismů, pokud nastanou, jsou zcela nezvratná skrze schopnost organismů dostat se do dalších přírodních systémů a svévole se šířit. A není tak možné uvedení v předešlý stav.¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ Pro další názory, jak aplikovat princip předběžné opatrnosti ve věci GMO viz John S. Applegate, *The Prometheus Principle: Using the Precautionary Principle to Harmonize the Regulation of Genetically Modified Organisms*, 9 *Ind. J. Global Legal Stud.* 207 (2001).

Jakkoliv může být možnost narušení přírodní rovnováhy a vyhlazení ostatních druhů malá, následky by to byly nezvratitelné.¹⁵⁶

Přesnou povahu a rozsah rizika je obtížné odhadnout, protože existuje skoro nekonečné množství potencionálních variací, jak se mohou geneticky modifikované organismy mísit s ostatními rostlinami nebo jejich interakcí mezi sebou navzájem.¹⁵⁷

A je tak těžké i říci a odhadnout, i jaký dlouhodobý efekt budou mít tyto nové produkty na lidské zdraví a na ekosystém v kterém člověk žije.

Způsob, jakým Evropská unie argumentuje s principem předběžné opatrnosti v případě GMO produktu, má za následek veliký vzestup v používání tohoto principu v celosvětovém měřítku pro případy mezinárodního práva do životního prostředí a vytváří tímto způsobem možnost vzniku mezinárodního obyčeje v této oblasti.

Půda Světové obchodní organizace není jediným bitevním polem probíhajícího konfliktu o geneticky modifikované organismy. Mnohé konflikty o používání a nakládání s GMO probíhají také na jiných mezinárodních fórech.

Většina mezinárodních institucí, včetně Biosafety Protokolu a Rozvojového programu pod Organizací spojených národů, obhajuje princip předběžné opatrnosti tím, že vytvářejí regulační struktury pro používání, nakládání a transport s produkty biotechnologií.

Nicméně zde není konsensus o tom, jaký typ regulačního systému by byl nutný a potřebný.

Aplikace principu předběžné opatrnosti na GMO produkty, by bylo dle mého názoru ve shodě se smlouvami v rámci WTO způsobem jakým byly přijaty.

Jak bylo vidět na sporu o GMO před Světovou Obchodní organizací, kde se poprvé dostali do přímého konfliktu princip předběžné opatrnosti s pravidly vyplývajícími z mezinárodních smluv pod WTO, skupina států podporující produkci a vývoz má v ruce velmi silné instrumenty pro prosazení svého názoru a dle mého mínění má velkou naději na vítězství v této věci.

Na druhou stranu je zde patrný neoddiskutovatelný vývoj v chápání principu předběžné opatrnosti a jeho pozvolné začleňování a ukotvení v mnohých smlouvách mezinárodního práva (Deklarace z Ria, Cartagenský protokol o biodiverzitě i protokol SPS pod WTO) z čehož můžeme usuzovat na další a širší uplatnění tohoto principu v budoucnu.

---

¹⁵⁶ viz John Charles Kunich, *Mother Frankenstein, Doctor Nature, and the Environmental Law of Genetic Engineering*, 74 S. Cal. L. Rev. 807, 812 (2001).na straně 819

¹⁵⁷ viz Celeste Marie Steen, *FIFRA's Preemption of Common Law Tort Actions Involving Genetically Engineered Pesticides*, 38 Ariz. L. Rev. 763, 764 (1996).